

Grammatikübersicht

Përmbledhje e gramatikës

A Übersicht über die Satzgliedstellung

Rendi i gjymtyrëve të fjalisë

I. Das Verb und seine Ergänzungen

Folja dhe gjymtyrët e tjera të fjalisë

Në gjermanisht (ashtu si edhe në shqip) folja është elementi kryesor i fjalisë. Është folja ajo që përcakton praninë dhe numrin e gjymtyrëve të tjera të fjalisë. Gjymtyrët e tjera të fjalisë, me të cilat u njohët në pjesën e parë të këtij kursi janë:

1. **die Nominativ-Ergänzung** – Kryefjala
2. **die Qualitativ-Ergänzung** – Përcaktori
3. **die Akkusativ-Ergänzung** – Kundrinori i drejtë

1. **Die Nominativ-Ergänzung** – Kryefjala
Kryefjalë kanë thujtë të gjitha fjalitë. Kryefjala mund të shprehet me fjalë të ndryshme në rasën emërore.
2. **Die Qualitativ-Ergänzung** – Përcaktori
Përcaktori tregon karakteristikën e gjymtyrës së fjalisë që përcakton. Përcaktori ndodhet zakonisht pas foljeve **sein** dhe **heißen**.

Nominativ-Ergänzung Kryefjala	Verb	Qualitativ-Ergänzung Përcaktori
Ich Das Herr Meier Er Menschen Du Das Zimmer	bin ist ist ist sind bist ist	neugierig. schlimm. müde. chaotisch. seltsam. unhöflich. frei.
Andreas Schäfer Die Hotelchefin Das	ist heißt ist	Portier. Frau Berger. ein Lied.

Kryefjala u përgjigjet pyetjeve **wer** (= kush, cili) për frymorë dhe **was** (= çfarë) për sende.

3. **Die Akkusativ-Ergänzung – Kundrinori i drejtë**
Kundrinori i drejtë qëndron pas disa foljeve që formojnë një grup të përbashkët. Në pjesën e parë të kursit folje të tilla ishin:

anrufen	haben	mögen	suchen
bestellen	hören	nehmen	schreiben
bleiben	kaufen	probieren	spielen
brauchen	kennen	putzen	stören
einladen	kosten	rauchen	studieren
essen	lesen	recherchieren	trinken
finden	lieben	sagen	überlegen
fragen	machen	sehen	verkaufen
glauben	meinen	singen	verstehen
			zeigen

Nominativ-Ergänzung <i>Kryefjala</i>	Verb	Akkusativ-Ergänzung <i>Kundrinori i drejtë</i>
Die Frau Herr Meier Frau Berger Andreas Er	probiert sucht bestellt sucht verkauft	eine Bluse. ein Zimmer. einen Salat. seine Kassetten. sie.

*Kundrinori i drejtë u përgjigjet pyetjeve **wen** (= kë, cilin) për frymorë dhe **was** (= çfarë) për sende.*

II. Satztypen: Aussage- und Fragesatz

Llojet e fjalive: fjalia dëftore dhe fjalia pyetëse

Fjalitë mund të ndahen në tri lloje, të cilat janë:

1. *Fjalia dëftore*

Das ist Andreas.

2. *Fjalia pyetëse*

a. *me përemër pyetës*

Woher kommt er? Was macht er?

b. *pa përemër pyetës*

Ist noch ein Zimmer frei?

3. *Fjalia urdhërore (urdhri, kërkesa):*

Bleib zu Hause!

Sipas vendit të foljes në fjali, dallojmë fjali në të cilat:

I: *folja rri në vend të dytë*

II: *folja rri në fillim të fjalisë, në vend të parë (më rrallë).*

	Verb		
I	Das	ist	} <i>Fjali dëftore</i>
	Er	kommt	
	Er	schreibt	
	Woher	kommt	} <i>Fjali pyetëse me përemër pyetës</i>
	Was	macht	

	Verb		
II	Bist Ist	du glücklich noch ein Zimmer frei?	}
	Bleib Probieren	zu Hause! Sie mal!	}

III. Die Position der einzelnen Satzglieder

Rendi i gjymtyrëve të ndryshme të fjalisë

1. im Aussagesatz / në fjalinë dëftore

a. Rendi i zakonshëm i gjymtyrëve të fjalisë është ky:

Nominativ-Ergänzung <i>Kryefjala</i>	Verb	Ergänzungen <i>Gjymtyrë të tjera</i>	
Ich Dr. Thürmann Frau Berger Du	bin kommt sucht weißt	genau	müde. aus Leipzig. das Buch. das doch.

b. Në gjermanisht, kur duam të theksojmë diçka në mënyrë të veçantë, e vendosim atë në fillim të fjalisë. Kështu veprojmë zakonisht kur duam të shprehim emocione apo ndjenja.

	Akkusativ-Ergänzung <i>Kundrinori i drejtë</i>	Verb	Nominativ-Ergänzung <i>Kryefjala</i>
<i>Zonja Berger tha e gëzuar: Andrea tha i zemëruar:</i>	Genau das Buch Das	suche weißt	ich! du doch!

2. Die Satzklammer / "Korniza" e fjalisë

Ka raste kur dy folje ose dy pjesë të një foljeje formojnë një lloj kornize rreth gjymtyrëve të tjera të fjalisë. Jashtë kësaj "kornize" mbetet vetëm kryefjala.

Kjo vlen për:

- a. fjalitë me folje modale: **Herr Meier möchte noch eine Nacht bleiben.**
- b. foljet me parashtesë të ndashme (= foljet e ndashme): **Dr. Thürmann reist morgen nach Berlin ab.**

Satzklammer "korniza"			
	Verb		Verb-Zusatz / parashtesa e ndashme 2. Verb: paskajore
Wer Herr Meier Dr. Thürmann	reist möchte reist Möchten Komm	morgen noch eine Nacht morgen Sie noch eine Nacht doch	ab? bleiben. ab. bleiben? mit!

3. Die Negation nicht / Mobimi me nicht

a. **nicht** mobon kuptimin e shprehur nga fjalia. Në fjalitë që përmbajnë kryefjalë ose kundrinor të drejtë, **nicht** zë vend në fund të fjalisë.

	Verb	Akkusativ-Ergänzung Kundrinori i drejtë		Negation Mobimi
Die Frau Warum Hanna	probiert probiert singt Kaufst Trink	die Frau	die Bluse die Bluse	nicht. nicht? nicht. nicht? nicht!
		du	das Buch das Bier	nicht? nicht!

b. **nicht** e kthen në mobues kuptimin e fjalisë. **Nicht** qëndron në krah të majtë të përcaktorit, të një foljeje të dytë në paskajore ose të një parashtese të ndashme foljore.

	Verb	Negation			
Er Sie Herr Meier Warum Dr. Thürmann	ist singt möchte möchte reist Komm		nicht nicht nicht nicht nicht nicht	müde gern. schlafen. kaufen? ab. mit!	} Verb + Përcaktori } } Verb + Infinitiv } Verb + Verb-Zusatz
		sie die Bluse	nicht	kaufen?	

nicht nuk vendoset kurrë para foljes.

4. Die Partikeln / Pjesëzat: denn, doch, ja, mal, wohl, sowieso

Pjesëzat qëndrojnë në krah të djathtë të foljes. Në një fjali pyetëse, kur kryefjala dhe folja kanë këmbëyer vendet, pjesëza vjen pas kryefjalës.

denn

përdoret vetëm në fjalitë pyetëse

ja

nuk përdoret në fjalitë pyetëse

wohl/sowieso

nuk përdoren në fjalitë pyetëse me përemër pyetës.

	Verbe		<i>Pjesëza</i>	
Das Sie Ich Da Ich Sie Das	ist brauchen komme ist bestelle sind ist	jetzt	doch doch ja. ja mal. wohl sowieso	unhöflich. das Geld. Ihre Brille. ein Kobold? vorbei.
Was	möchten Reisen	Sie Sie	denn denn	essen? ab?

B Die einzelnen Satzglieder

Gjymtyrët e ndryshme të fjalisë.

I. Verben / Folja

1. Verbkonjugation Präsens der regelmäßigen Verben

Zgjedhimi në kobën e tashme i foljeve të rregullta

Në gjermanisht, foljet zgjedhohen dhe marrin mbaresa. Mbaretat e foljeve të rregullta janë gjithashtu të rregullta. Mbaretat i shtohen rrënjës së foljes. Rrënjën e gjejmë duke hequr mbaresën **-en** të paskajores. Paskajorja është forma në të cilën e gjejmë foljen në fjalorët e gjermanishtes.

Paskajore: **kommen** – heqim mbaresën: **komm(en)** → rrënja foljore: **komm-**.

Paskajore	Njëjës		Shumës		
kommen	<i>veta</i>	<i>rrënja mbaresa</i>	<i>veta</i>	<i>rrënja</i>	<i>mbaresa</i>
<i>Veta I</i>	ich	komm e	wir	komm	en
<i>Veta II</i> (<i>familjare</i>) (<i>e mirësjelljes</i>)	du Sie	komm st komm en	ihr Sie	komm t komm	en
<i>Veta III</i>	er/sie	komm t	sie	komm	en

2. Besonderheiten im Präsens / Veçori të foljeve në kobën e tashme

- a. Foljet, rrënja e të cilave mbaron me **-d** ose me **-t**, marrin midis rrënjës dhe mbaresës së rregullt foljore zanoren **e**. Pra, mbaresa e vetës së dytë njëjës është **-est**, ndërsa mbaresa e vetës së tretë njëjës është **-et**:

arbeit-en: du arbeit-est, er arbeit-et
find-en: du find-est, er find-et

- b. Foljet, rrënja e të cilave mbaron me **-s** ose me **-ß**, marrin në vetën e dytë njëjës mbaresën **-t**:

heiß-en: du heißt

- c. **Verben mit Vokalwechsel** – Folje që ndryshojnë zanoren e rrënjës
Disa folje të gjermanishtes ndryshojnë në vetën e dytë dhe të tretë njëjës të kohës së tashme edhe zanoren e rrënjës.

lesen: du liest, er liest

sehen: du siehst, er sieht

sprechen: du sprichst, er spricht

nehmen: du nimmst, er nimmt

essen: du ißt, er ißt

3. Verbkonjugation von haben / Zgjedhimi i foljes haben

haben	<i>E tashme (Präsens)</i>		<i>Epakryer (Präteritum)</i>	
	<i>Njëjës</i>	<i>Shumës</i>	<i>Njëjës</i>	<i>Shumës</i>
<i>Veta I</i>	ich habe	wir haben	ich hatte	wir hatten
<i>Veta II</i>	du hast Sie haben	ihr habt Sie haben	du hattest Sie hatten	ihr hattet Sie hatten
<i>Veta III</i>	er hat sie hat	sie haben	er hatte sie hatte	sie hatten

4. Verbkonjugation von sein / Zgjedhimi i foljes sein

sein	<i>E tashme (Präsens)</i>		<i>Epakryer (Präteritum)</i>	
	<i>Njëjës</i>	<i>Shumës</i>	<i>Njëjës</i>	<i>Shumës</i>
<i>Veta I</i>	ich bin	wir sind	ich war	wir waren
<i>Veta II</i>	du bist Sie sind	ihr seid Sie sind	du warst Sie waren	ihr wart Sie waren
<i>Veta III</i>	er ist sie ist	sie sind	er war sie war	sie waren

5. Verbkonjugation von wissen und vom Modalverb mögen (Präsens)

Zgjedhimi i foljes **wissen** dhe i foljes modale **mögen** në të tashmen

	wissen		mögen	
	Njëjës	Shumës	Njëjës	Shumës
Veta I	ich weiß	wir wissen	ich möchte	wir möchten
Veta II	du weißt Sie wissen	ihr wißt Sie wissen	du möchtest Sie möchten	ihr möchtet Sie möchten
Veta III	er weiß sie weiß	sie wissen	er möchte sie möchte	sie möchten

6. Imperativ der Verben / Forma urdhërore e foljeve

Kur duam të shprehim një urdhër, kërkesë apo lutje e vendosim foljen në formën urdhërore.

Urdhërorja ka tri forma:

Komm! Veta e dytë, njëjës, forma familjare. Përemri **du** bie.

Entschuldigen Sie! Veta e dytë, njëjës, forma e mirësjelles. Përemri vetor vendoset prapa foljes.

Gehen wir! Veta e parë, shumës. Përemri vetor vendoset përsëri prapa foljes.

7. Trennbare Verben (Präsens) / Foljet e ndashme (koha e tashme)

Disa folje në gjermanisht kanë parashtesa të ndashme. Mbi këto parashtesa bie gjithnjë theksi. Kur ndabet nga folja, parashtesa zë vend në fund të fjalisë.

Paskajore		Verb		Verb-Zusatz Parashtesë foliore
einladen anrufen mitkommen	Ich	lade Rufen Komm	Sie nach Berlin Sie mich morgen doch bitte	ein. an? mit!

Në qoftë se folja e ndashme përdoret së bashku me një folje modale, folja e ndashme vendoset në fund të fjalisë në trajtën e paskajores.

abreisen: Ich möchte morgen abreisen.

II. Artikel und Nomen – Nyja dhe emri

1. definitur und indefinitur Artikel –Nyja shquese dhe joshquese

Emrat e gjermanishtes zakonisht paraprihen nga nyja. Nyja përcakton gjininë gramatikore të emrit. Nuk ka një shpjegim logjik, se pse një emër ka një nyje, pra edhe një gjini të caktuar. Prandaj këshillohet që emrat të mësohen së bashku me nyjat përkatëse. Gjermanishtja ka tri gjini:

	Njëjës				Shumës			
	maskulin (m.) mashkullore emërore		neutrum (n.) asnjanëse em. kall.		feminin (f.) femërore em. kallc.		} gjithmonë die	
Nyja: shqese	der	den	das	das	die	die		
	ein	einen	ein	ein	eine	eine		
mohimi	kein	keinen	kein	kein	keine	keine	} gjithmonë keine	

Nyjet mund të jenë shqese dhe joshqese. Nyja joshqese përdoret kur personi apo objekti nuk karakterizohen nga afër, p.sh. kur ata përmenden për herë të parë. Nyja shqese përdoret kur i referohemi diçkaje të përmendur më parë.

Da liegt ein Spiegel.
Da liegt ein Buch.
Da liegt eine Flasche.

Der Spiegel kostet zehn Mark.
Das Buch kostet zwei Mark.
Die Flasche ist voll.

2. Der Possessiv-Artikel – Nyja pronore

Nyja pronore përshtatet me emrin njëlloj si nyja joshqese. Ajo vendoset para emrit. Kur ndodhet para një emri femëror në rasën emërore dhe kallëzore, nyja pronore merr mbaresën **-e**. Kur ndodhet para një emri mashkullor në rasën kallëzore, mbaresa është **-en**. Nyja pronore e vetës së tretë përshtatet si me gjininë e emrit, të cilin e paraprin, ashtu edhe me gjininë e pronarit.

Në qoftë se nyja pronore ndodhet para emrave në numrin shumës, në rasën emërore dhe kallëzore ajo merr mbaresën **-e**.

	para emrave në njëjës			para emrave në shumës
	emërore		kallëzore	} për të gjitha gjinitë në emërore dhe kallëzore gjithmonë + e (meine/deine/seine...)
	mashkullore neutre	femërore	mashkullore	
Njëjës Veta I Veta II Veta III	mein dein Ihr sein ihr	meine deine Ihre seine ihre	meinen deinen Ihren seinen ihren	
Shumës Veta I Veta II Veta III	unser euer Ihr ihr	unsere eure Ihre ihre	unseren euren Ihren ihren	

3. Nomen im Plural – Emrat në numrin shumës

Shumica e emrave të gjermanishtes e ndryshojnë formën e tyre në numrin shumës. Në përgjithësi kjo realizohet duke i shtuar formës së njëjësit një mbaresë. Disa ndryshojnë vetëm zanoren e rrënjës, e cila pëson metafori (Umlaut) (p.sh. **a-ä**). Disa emra pësojnë metafori dhe marrin mbaresë.

Ndërsa disa emra të tjerë nuk ndryshojnë dhe kanë të njëjtën formë për të dy numrat.

Mbaresa e shumësit	njëjës	shumës	njëjës	shumës: mbaresë + Umlaut
-e	der Beruf	die Berufe	der Paß	die Pässe
-n	die Kasette	die Kassetten		
-en	die Frau	die Frauen		
-s	das Taxi	die Taxis		
-er	das Lied	die Lieder	das Tuch	die Tücher
..	der Mantel	die Mäntel		
-	das Zimmer	die Zimmer		

III. Pronomen / Përemri

1. Personalpronomen / Përemri vetor

Njëjës			Shumës	
Emërore			Kallëzore	Emërore
Veta I		ich	mich	wir
Veta II	(familjare)	du	dich	ihr
	(e mirësjelljes)	Sie	Sie	Sie
Veta III	Mashkullore	er	ihn	} sie
	Asnjënjësore	es	es	
	Femërore	sie	sie	

2. Fragepronomen / Përemri pyetës

wer	pyet për persona në emërore	Wer spricht da? (Ex)
wen	pyet për persona në kallëzore	Wen suchen Sie? (meine Mutter)
was	pyet për sende në emërore dhe kallëzore	Was liegt da? (Schallplatten) Was suchst du? (meinen Mantel)
woher	pyet për origjinën	Woher kommt Andreas? (aus Köln)
wo	pyet për vendin	Wo wohnt Dr. Thürmann? (in Berlin)
warum	pyet për shkakun	Warum arbeiten Sie? (Ich brauche Geld)
wie	pyet për emrin	Wie heißen Sie? (Andreas Schäfer)
	pyet për një veçori, tipar	Wie ist der Mensch? (neugierig)

3. Negation / Forma mohore

nicht	e kthen fjalinë në mohuese – qëndron pranë foljes	Das verstehe ich nicht.
--------------	---	-------------------------

**kein/keine
nichts**

*shërben për mohimin e emrit
është e kundërta e "alles"
(= gjithçka)*

Andreas hat keine Flöte.
Ich verstehe alles.
Ich verstehe nichts.

4. Partikeln / Pjesëza

Pjesëzat janë fjalë të vogla që nuk e ndryshojnë kuptimin e një thënieje, por vetëm i japin atij një ngjyrim të ri. Pjesëzat përdoren dendur në gjubën e folur për të rritur fuqinë shprehëse të thënieve. Ato përforcojnë ose zbusin kuptimin kryesor të thënieve:

*P.sh.: përforcojnë habinë
dobësojnë interesin*

Was machen Sie **denn** hier?
Probier **mal**.